

Vzpomínka na Vladimíra Hanáka

Dne 17. prosince 2022 zemřel ve věku 91 let pan doc. RNDr. Vladimír Hanák, CSc., jeden z našich významných zoologů a dobrý člověk. Ač jsme věděli, že Vladimír v poslední době bojuje s nemocemi, což k tomuto věku snad i přináleží, přesto nás ta předvánoční zpráva o jeho odchodu nečekaně zaskočila.

V této smutné souvislosti mi dovozte osobní vzpomínku na vzácného člověka Vladimíra Hanáka. Jsou to snad jen malé paradoxy, že naposledy v nedávné době připomenula mnohá média jeho významné kulaté jubileum a nyní že je tato vzpomínka zveřejněna na stránkách Vladimírem i mnou respektovaného časopisu, pro který zejména on i jeho žáci tak rádi psali. V akademickém světě a komunitách ochránců přírody, ornitologů i chiropterologů byl nepřehlédnutelnou osobností. Podobně tomu bylo u nás ve znojemském regionu, odkud pocházel a kam se stále s láskou v srdci ke zdejší přírodě a místním lidem navracel.

Narodil se 31. března 1931 ve Znojmě v rodině obchodníka. Zde vystudoval gymnázium a už v jinošských letech se věnoval biologii. Vždy rád a s jistou hrstostí, ale i s humorem sobě vlastním, vzpomínal na první poválečná léta, kdy s dalšími kolegy studenti uspořádávali na tehdy již státním hradě Bítov rozsáhlou sbírku dermoplastických preparátů (ostatně jsou předmětem zdejší instalace dodnes). Profesionální dráhu pedagoga a odborného pracovníka spojil s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy v Praze, kde na katedře zoologie přednášel zoologii obratlovců. Jeho odbornou doménou byli netopýři. Jim se celoživotně věnoval a svými výzkumnými aktivitami přispěl nejen k poznání těchto zajímavých živočichů, ale zároveň především k jejich ochraně. A to jak na území České republiky, tak v jiných světových oblastech – na Balkáně, ve Středozeří, na Slovensku, ve střední Asii a Africe. Patří k těm respektovaným odborníkům, které Přírodovědecká fakulta UK ocenila stříbrnou pamětní medailí za dlouholetou vynikající vědeckou a pedagogickou práci v oblasti biologie savců a významné koncepční působení na fakultě (2016; více v Živě 2016, 4: LXXXV). Pevně věřím, že Hanákův přínos pro naši vědu, který jistě není zanedbatelný, budou hodnotit ti povolanejší.

Jako pedagog vychoval několik generací zoologů, z nichž mnozí pracují v akademickém prostředí, stejně jako v řadě ochránářských institucí, muzeích, zoologických zahradách a na úřadech, ale i v uměleckých profesích, kde dosáhli významných pracovních úspěchů. Skvělý dokumentární film *Netopýrolog* z r. 1996, který je Vladimírovi vlastně věnován naší filmovou dokumentaristkou a jeho žačkou Alicí Růžičkovou, to jen dokresluje. Sám byl na své žáky hrdý, měl je rád a snažil se s nimi (a oni s ním) udržovat stálé kontakty. Ano, byl jakýmsi tvůrce a zároveň

1 Vladimír Hanák při kontrole štolý pod znojemskou rotundou s kolonií vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*), 2012. Foto A. Reiter

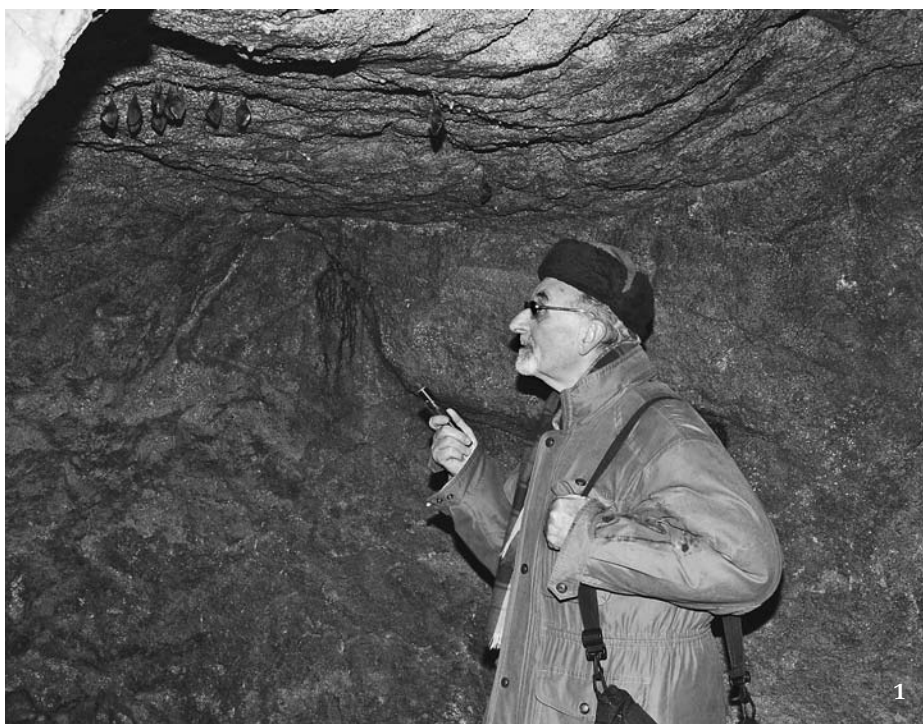
ochráncem pomyslných sítí mezi osobnostmi mnoha oborů. A svorníkem, který tyto často křehce klenuté vztahy s diplomacii a grácií sobě vlastní vědomě pěstoval. A když se nějaký problém objevil, dovedl v zájmu vyřešení situace vždy přidat jistou porci svého osobitého humoru. Tyto schopnosti jsme vždy oceňovali především v jeho roli předsedy Rady národního parku Podyjí, kterou pojímal po celá ta desetiletí aktivně a s noblesou. Ostatně i díky jeho zmíněnému humoru byl oblíbeným účastníkem na formálních i neoficiálních společenských akcích, setkáních a večírcích.

Nezanedbatelná byla i Vladimírova role podporovatele aktivit odborných organizací nevládního sektoru, především České spo-

lečnosti ornitologické a České společnosti pro ochranu netopýřů, vzpomínáme stále na jeho lektorskou činnost při „netopýřích nocích“, popularizačních akcích pro veřejnost. Jako autor, spoluautor i překladatel se podílel na tvorbě řady publikací, které byly vydány (nejen o Podyjí). A jestliže někdy některý z bardů ochrany přírody rozdělil ochránáře na internetové a vibra-mové, troufám si říci, že Vladimír nezane-dbával ani jednu z těchto poloh. Ale myslím, že v terénu vždy viditelně pookřál. Do svých zralých let se navracel k monitorování netopýřů na Znojemsku, kde navštěvoval mnohé tradiční lokality, ať už na púdách, či v jeskyních a sklepech.

Jako správný lokální patriot oblast Podyjí prakticky nikdy neopustil. Od vzniku chráněné krajinné oblasti Podyjí v r. 1978 byl předsedou Poradního sboru této CHKO. V polovině 80. let stál u zrodu kolektivní externích odborníků, kteří provedli první ucelenou analýzu území tehdejší CHKO Podyjí, publikovanou jako „oborový dokument“. Závěry této práce již v té době poprvé dovolily formulovat předpoklad zvýšení stupně ochrany Podyjí. Tehdy zazněla poprvé odborně podložená úvaha o budoucím národním parku. Po vzniku NP Podyjí v r. 1991 se stal prvním předsedou Rady NP Podyjí a tuto funkci úspěšně vykonával do r. 2014. Dokázal využít svých kontaktů a příslovečné diplomacie, aby pomáhal jít cestou vpřed. Byl respektován politiky, úředníky, zahraničními odborníky i námi, pracovníky Správy NP Podyjí. V této souvislosti nelze opomenout jeho přínos k vyjednávání o potřebě společné bilaterální ochrany v krajinném prostoru rakouského Thayatalu a našeho Podyjí. Toto činil na mnoha úrovních a přispěl tak svým dílem i k naší podpoře vzniku NP Thayatal v r. 2000.

Vladimír je tedy jedním z ideových otců zakladatelů našeho nejmenšího národního parku. Pro výzkum NP Podyjí bylo jeho soustavné a dlouholeté působení zásadní. Dokladem nechť jsou výstupy z dlouhodobého výzkumu a monitoringu netopýřů

fauny, který organizoval a prováděl spolu se svými žáky v lokalitě Ledové sluje. Na základě získaných dat byla potvrzena jako po Moravském krasu druhá „nejbohatší“ lokalita. Ostatně díky Hanákovu žákovi Antonínu Reiterovi z Jihomoravského muzea ve Znojmě zde výzkumy bez přerušení pokračují a evropský význam lokality bude vždy spjat s Vladimírovým jménem.

Ačkoli jsem, bohužel, nepoznal Vladimíra jako jeho žák, vždy jsem jej v oné symbolické rovině „učitel–žák“ respektoval – snad mi tu malou hyperbolu odpustí již s ohledem na naši generační vzdálenost a mou úctu k jeho osobě. Zkrátka jsem si tak vzhledem k naší dlouholeté spolupráci připadal a velmi jsem si vážil té příležitosti být s ním nebo v jeho blízkosti a spoluvytvářet něco smysluplného. Dovedl být druhému oporou zcela přirozeně, aniž by si to člověk přímo vyžádal. Kromě milého přátelství nás spojovalo vícero společného,

především region a místo, kde jsem celoživotně poután prací. Místo, odkud on pocházel – Znojmo, Znojemsko, Podyjí se svou chráněnou krajinnou oblastí a později národním parkem. Ale tou hlavní spojnici mezi námi byl permanentní cíl zajistit komplexní a plnohodnotnou ochranu přírody Podyjí, což se snad podařilo a daří i díky zásadním vkladům Vladimíra. Byl to on, kdo rozhodně postavil pevné základy tomuto přeshraničnímu projektu – bilaterálnímu parku Podyjí–Thayatal. Skutečně velcí lidé bývají velice skromní, ale to neznamená, že nezanechají velkých odkazů. Čest památce Vladimíra Hanáka

K životním jubileím V. Hanáka v Živě vyšly články v r. 2011, 2: XVIII; 2021, 3: LXXIX–LXXX. Ohlédnutí za historií přírodovědného bádání a ochrany NP Podyjí publikoval v Živě 2016, 4: LXXXIII až LXXXIV; své vzpomínky na první

2 Po převzetí ceny Dobrý skutek pro Podyjí za celoživotní přínos ochraně přírody. Spolu s autorem článku (pozn. redakce: ředitelem NP Podyjí Tomášem Rothrockem). Znojmo (2015)
 3 Na konferenci k 20. výročí NP Podyjí. Znojmo, Loucký klášter (2011). Foto P. Lazárek (obr. 2 a 3)
 4 Badatelské aktivity na Znojemsku – s vedoucím Správy chráněné krajinné oblasti Podyjí Jaroslavem Krejčím v r. 1984
 5 Kaňonovitě údolí řeky Dyje – jádrové území NP Podyjí. Foto T. Rothrockl (obr. 4 a 5)

poválečné výzkumy savců na Šumavě, v Pošumaví a částečně i na Třeboňsku shrnul v Živě 2017, 1–4 a 6; 2018, 1, 2 a 4.

Na Vladimíra Hanáka budeme vždy s úctou a velkým poděkováním vzpomínat i v redakci Živy.